

GRØNLANDS PRESSE

Af journalist *Helge Christensen*

Medens man almindeligvis betragter alt, hvad der hører til en moderne tidsepoke, som noget nyt i Grønland, så er pressen imidlertid af gammel dato, og mon ikke det vil forbavse mange at erfare, at det grønlandske 14-dages blad, »Atuagagdliutit«, nu er 95 år gammelt?

En række fremragende og fremsynede grønlændere, for hvem målet var at lukke vinduet ud til den store verden lidt på klem, har gennem dette blad, som indtil 1951 uddeltes gratis til hver eneste husstand i Grønland, ydet en indsats, uden hvilken meget i dag ville have været umuligt eller i hvert fald vanskeligere.

Bladet, der blev udgivet for landskassens regning, rummede artikler af mere almen karakter, og ganske naturligt har grønlandske forhold og problemer indtaget en fremtrædende plads i bladets spalter. Grønlandske kunstnere har illustreret især de ældre årgange med litografier og træsnit af stor kunstnerisk værdi, og mange grønlandske og danske skribenter har med en ubegribelig levende pen udøst deres erfaring og viden til glæde for de hungrende grønlandske læsere. De ældste årgange er i dag bibliofile sjældenheder, som antikvarer og samlere af Grønlandica rundt om i verden gør sig de største anstrengelser for at få fingre i.

Fra bladets start indtil vore dage har indholdet udelukkende været af oplysende og underholdende art, og i mange år var det, bortset fra bibelen og skolebøgerne, det eneste læsestof man havde i de mange små grønlandske hjem langs kysten. Til den osende spæklampes gullige skær har familiens mest læsekyndige læst højt for de andre, der lå på sovebriksen med hånden under kind og lyttede forundrede til.

Senere dukkede det nordgrønlandske blad »Avangnamioq« op, det udkommer nu i sin 40. årgang og trykkes i Godhavn, medens »Atuagagdliutit« trykkes i Godthaab på Sydgrønlands Bogtrykkeri. »Avangnamioq« uddeltes også gratis og har stadig mange læsere fortrinsvis i Nordgrønland, som i flere måneder af året på grund af isen er afskåret fra postforbindelser med Sydgrønland.

Under krigen fandt danske i Grønland på at udgive det dansksprogede blad »Grønlandsposten«, som udkom regelmæssigt hver 14. dag fra 1942. Dets formål var oprindeligt at holde danske i Grønland orienteret om forholdene i det egentlige Danmark,

som krigen afskar dem fra; endvidere blev det et udtryk for dansk fællesskab og sammenhold i en række strenge år, hvor nyhederne fra Danmark var sparsomme, bortset fra hvad man kunne høre i BBC's danske udsendelser. »Grønlandsposten« fortsatte med at udkomme efter krigen og fik derved en dobbeltfunktion, idet det herefter også blev en orientering for grønlandsinteresserede udover verden. Bladet har spredt megen viden om grønlandske problemer og forhold og er sammen med »Atuagagdliutit« og »Avangnamioq« delagtig i såvel den grønlandske interesse for verden udenfor Grønland, som for den nyordning, der fulgte i krigens kølvand.

Grønlandskommissionens betænkning bragte en kortfattet redegørelse for visse principielle overvejelser, som væsentligt tog sigte på at lade bladene deltage i bestræbelserne på at opnå et åndeligt fællesskab mellem grønlændere og danske i Grønland ved bl. a. at bringe artiklerne på begge sprog, så man kunne følge med i hinandens problemer og anskuelser. Denne plan blev realiseret 1951, hvor »Grønlandsposten« og »Atuagagdliutit« blev slået sammen til eet blad, »Atuagagdliutit-Grønlandsposten«, som beholdt det gamle format, og som herefter udkom mere regelmæssigt.

Det gamle grønlandssprogede »Atuagagdliutit« udkom ofte kun i nogle få hæfter et par gange om året, men der var næppe utilfredshed hermed, idet skibsforbindelserne langs kysten dengang var meget dårlige. Den nye tids kysttrafik betinger et 14-dages blad, men et fælles ugeblad eller dagblad for hele Grønland vil næppe kunne blive aktuelt, før postflyvere regelmæssigt gør turen op og ned langs kysten. Grønlands uhyre udstrækning og kysttrafikkens naturlige begrænsning er således den direkte årsag til, at de to hovedblade »Atuagagdliutit« og »Avangnamioq« aldrig har været nyhedsbetonede i egentlig forstand, men altid prægede af oplysende og underholdende stof.

Sammensmeltningen af »Atuagagdliutit« og »Grønlandsposten« resulterede i et blad, som til at begynde med vakte nogen diskussion, idet mange grønlændere syntes, der var for meget dansk stof, og omvendt mange danske var af den opfattelse, at det grønlandssprogede var for omfangsrigt. Imidlertid har forholdet hidtil været en trediedel dansk – og to trediedele grønlandssproget indhold i hvert enkelt nummer. Dette skyldtes for en del den omstændighed, at en dansk artikel oversat til grønlandsk i almindelighed kommer til at fylde ca. 30 procent mere, og endelig er mange grønlandske skribenter meget ordrige og omstændelige i deres skriftlige udtryksform, hvorved man tit har kunnet nøjes med et ganske kortfattet dansk resumé af artiklen og dog fået hele dens indhold med.

Det dobbeltsprogede »Atuagagdliutit« er fremfor alt blevet den almene læsers organ og talerør, men også myndighederne i Grønland har gjort flittigt brug af bladet. Det er ofte hændt, at man ved landsrådsmøderne har udbedt sig orienterende stof vedrørende aktuelle problemer, så man ved næste års landsrådsmøde var bedre udrustet til at tage de pågældende problemer op til drøftelse. Dette var bl. a. tilfældet med ægte-

skabsloven, tyendeloven og en række tilsyneladende vanskeligt forståelige fredningsproblemer. Man henstillede ved landsrådsmødet, at disse emner blev belyst i pressen, d. v. s. »Atuagagdliutit«, inden man tog dem op til den definitive drøftelse ved næste års møde. Befolkningen har desuden i bladets spalter ført en livlig debat om detailspørgsmål i forbindelse med skilsmisse i Grønland, nationaldag, spiritusrationering og meget andet, og fra at være læsere af bladet er mange grønlændere i dag tillige blevet skribenter, der med lyst og frimodighed lader deres synspunkter komme til orde.

Da Grønland i menneskealdre lykkeligvis har været uden analfabeter, og da der nu udgives stadig flere og flere oplysende og underholdende bøger på grønlandsk, kan »Atuagagdliutit« nu tillade sig at ændre funktion. Planen om at gøre »Atuagagdliutit« til et mere nyhedsbetonet blad i BT-format er nu ført ud i livet, men det er dog stadig et spørgsmål, om nyhederne ikke vil være gamle, før de når uden for Godthaab, hvor trykningen finder sted – dels fordi det tager tid at besejle den lange kyst, dels fordi den udspeakede radioavis og nøgleavisen oftest vil have taget nyhedsduften af stoffet. Formatet vil, sammenlignet med det gamle kvartformat, medføre, at læserne, hvad kulturrådet sikkert har overset, ikke mere vil kunne gemme bladet og indbinde årgangene til senere læsning og opslag. Der er således fare for, at »Atuagagdliutit«, der koster mere at fremstille, end der betales for det, efter læsningen vil blive anvendt til indpakning eller optænding.

Det siger sig selv, at det vil være vanskeligt, for ikke at sige umuligt, dagligt eller blot ugentligt at distribuere et blad langs en kyst, der har en længde som fra Skagen til midt ned i Afrika, en kyststrækning, som kun i nogle få måneder kan besejles overalt, og lettere bliver det ikke ved den omstændighed, at befolkningen er bosat på ialt ca. 160 pladser. Og ligeså indlysende må det være, at en effektiv radiofoni ville være den bedste nyheds- og kulturspreder under sådanne forhold.

Men Grønlands radio er endnu ikke hørbar langs hele kysten, og derfor telegraferes daglig en række af de vigtigste nyheder i kortfattet form ud til alle de små bysamfund, hvor der findes telegrafstation. Denne såkaldte »Nøgleavis« rummer i reglen en halv snes nyheder eller ca. 350 ord i den danske udgave og ca. 500 i den grønlandske. Den er i virkeligheden det kostbareste led i Grønlands presse, for ikke blot anvender telegrafstationen i Godthaab daglig nogle timer til udsendelsen, men rundt om på 15-20 telegrafstationer koster den hvert sted en mands arbejdsindsats i nogle timer plus papir og sværte de steder, hvor nøgleavisen duplikeres til uddeling. Men nøgleavisen er nødvendig, sålænge Grønlands radio ikke kan høres.

Da grønlænderne er flittige radiolyttere, vil den talte radioavis afgjort være af størst betydning for nyhedsspredningen. Gang på gang kan man f. eks. ved studiekredsmøder erfare noget om, i hvor høj grad den grønlandske lytterbefolkning følger med på de steder, hvor det er teknisk muligt. Dette gælder ikke blot, hvad angår lokale grønland-

AVANGNÂMIOK

avise tumalânik tusagassalik

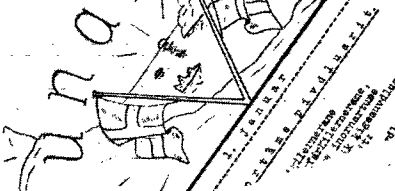
September
Nr. 9 - 1952 - 4. side
København
Udgivet af: [illegible]
Redaktør: [illegible]
Forfatter: [illegible]
Udgiver: [illegible]

PÂMIUT AVÍSIA

Udgivet af: [illegible]
Redaktør: [illegible]
Forfatter: [illegible]
Udgiver: [illegible]

ATORFILIK

Udgivet af: [illegible]
Redaktør: [illegible]
Forfatter: [illegible]
Udgiver: [illegible]

Paortok

Udgivet af: [illegible]
Redaktør: [illegible]
Forfatter: [illegible]
Udgiver: [illegible]

METEÔRE

KAMIKKEN

Udgivet af: [illegible]
Redaktør: [illegible]
Forfatter: [illegible]
Udgiver: [illegible]

Avisiit Avisiit

ATUAGAGDLIUTIT

Udgivet af: [illegible]
Redaktør: [illegible]
Forfatter: [illegible]
Udgiver: [illegible]

Et udsnit af Grønlands avisproduktion.

ske eller danske problemer, men i ligeså høj grad udenlandske, og i de senere år er der tillige opstået en betydelig politisk interesse. Ikke desto mindre er det hændt, at en kolonibestyrer har sendt kulturrådet et telegram, hvori han skarpt kritiserede, at radioavisen indeholdt udenlandske nyheder, som »var ganske uden interesse«. Herefter ændredes som et forsøg i nogle dage nøgleavisen sådan, at de udenlandske nyheder kun udsendtes mundtlig i selve radioavisen. Dette medførte et væld af protester fra grønlandske og danske læsere langs kysten, som ikke delte kolonibestyrerens synspunkt, og som derved beviste, at man i Grønland gerne vil se ud over sin egen næsetip.

Radioavisen, der udsendes på grønlandsk og dansk hver aften over Grønlands radio, varer en halv time på hvert sprog og omfatter godt en snes nyheder foruden officielle meddelelser, vejrberetning, vejrudsigt og skibspositioner, der altid har stor interesse for lytterne. Da det normalt ikke er muligt for redaktionen i Godthaab at aflytte pressens radioavis fra Danmark, er det nødvendigt, at en journalistisk uddannet korrespondent i Danmark optelegraferer nogle danske nyheder, fortrinsvis af en sådan art, at de har relation til Grønland, men ellers fremkommer stoffet ved en ofte besværlig aflytning af amerikanske, canadiske og engelske radiostationers presseudsendelser, hvorfra man så »låner« og derefter omarbejder de nyheder, der skønnes at have interesse for Grønlands lyttere. Redaktøren i Godthaab skal alene kunne klare aflytningen af udlandet og det dermed forbundne redaktionsarbejde, og det fremkomne stof skal sammen med, hvad der indløber fra korrespondenten i København og korrespondenterne langs Grønlands kyst, kunne dække en halv times nyhedsudsendelse. I København anvender man til sammenligning en halv snes mand til at præstere godt en times nyhedsudsendelser dagligt, og tillige har man her den fordel, at den største del af stoffet kommer fra bureauer direkte på fjernskrivere. Desværre hjemsøges Godthaab i lange perioder af meget dårlige modtageforhold, ofte er det komplet umuligt at høre selv de kraftigste europæiske radiostationer, og det hænder under den såkaldte »blackout«, at ikke engang telegrammer fra Danmark og fra andre egne af Grønland kan opfanges af telegrafstationen. Sådan var f. eks. lytteforholdene, da den engelske konge døde, og meddelelsen herom måtte opfanges gennem en sydamerikansk, spanskaltende radiostation. Tidsforskellen mellem Danmark og Grønland er nyhedsmæssigt en fordel, idet Grønlands radioavis herved er i stand til at bringe udenlandske nyheder, som først fremkommer i de danske aviser dagen efter. Grønlands radios presseudsendelser aflyttes altid i grønlandske hjem, hvor bitterheden naturligvis er stor, når de ikke kan høres, hvilket desværre er almindeligt i sommerperioden, fordi senderen er for svag.

Som noget nyt i Grønland er der, dels på grund af lokalpatriotisme dels på grund af vanskelighederne for hovedbladene med at nå ud til folk udenfor Godthaab og Godhavn, opstået en lokalpresse. Det ene lille ugeblad efter det andet er dukket op langs kysten, redigeret af grønlændere og danske i forening og derfor oftest dobbeltsprogede. Hvad-

*Fra trykkeriet i Godthåb.
En ung grønlander gør klar til
at trykke »Kamikken«.*

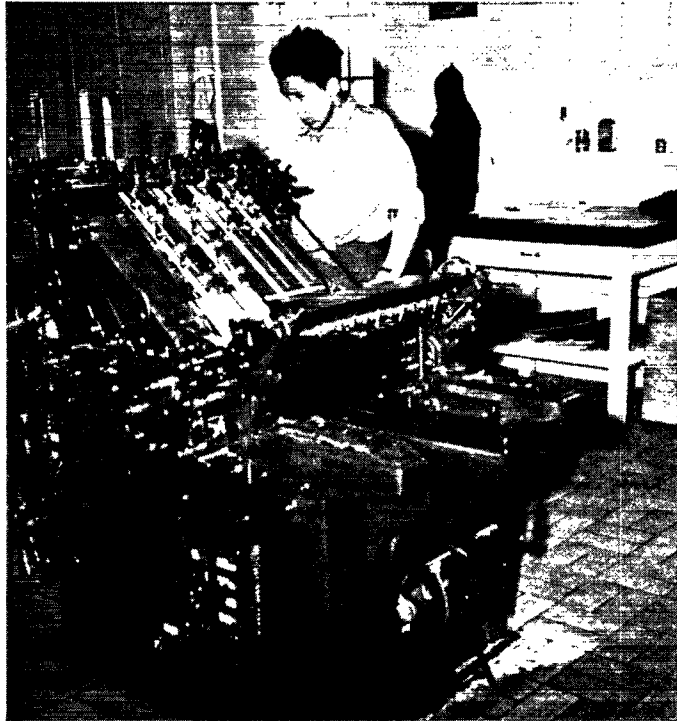

Foto:: Helge Christensen

enten disse blade er rigtigt trykte eller blot duplikerede, så omfattes de med stor interesse og betyder utvivlsomt meget med hensyn til at få folk til at tage hverdagens problemer op til overvejelse. Blade som »Meteore« i Sukkertoppen, »Egedesminde Avis« og »Kamikken« i Godthaab, for blot at nævne nogle få af de betydeligste, kan ikke vurderes højt nok, selv om de journalistisk kan have visse mangler bl. a. med hensyn til det pressemæssige ansvar.

Lokale nyheder og problemer er det dominerende stof, men man er nu og da ikke gået af vejen for at tage store og alvorlige emner op til behandling og diskussion, f. eks. forholdet mellem grønlandske og danske håndværkeres lønninger, seksualmoral, spiritusmisbruget og mange andre ømtålelige anliggender. Under folketingsvalget gav disse blade plads for kandidaternes programmer, hvilket »Atuagagdliutit-Grønlandsposten« også gjorde, men det var i den lokale ugepresse, diskussionen førtes, det var her »valgflæsket« blev drøftet og vejjet, og bølgerne gik ofte højt.

Der har nu og da været rejst nogen kritik af stoffets form, men hidtil er redaktørerne sluppet for sagsanlæg, og oftest er de små ugeaviser både velskrevne og nydelige. Alle er de baseret på frivillig og gratis arbejdskraft, og de dobbeltsprogede vil uden tvivl kunne bidrage væsentligt til et godt forhold mellem de to befolkningsgrupper, hvis de

udnytted rigtigt. De fleste af dem har på en eller anden måde fået økonomisk støtte fra kulturrådet eller kommunen i reglen i starten, men bortset herfra løber de nogenlunde rundt, fordi fremstillingsomkostningerne er relativt små.

Pressens vilkår i Grønland er vanskelige, fordi befolkningen bor så spredt, og fordi forbindelsen med omverdenen er besværlig. Redaktionen i Godthaab vil altid have arbejde nok med at skaffe og redigere nyheder til nøgleavis og radioavis, redigere »Atuagagdliutit«, betjene Danmark gennem Ritzaus bureau med nyheder fra Grønland, præstere et par ugentlige reportager eller foredrag, passe korrespondance, føre regnskab for pressen, korrespondentregnskab, føre regnskab for radiofonien, tilrettelægge radioprogrammerne, fotografere o. s. v. – men det er et arbejde, der følges med interesse i hvert fald i Grønland.

Kort sagt omfatter Grønlands presse de to blade »Atuagagdliutit-Grønlandsposten« og »Avangnamioq«, radioavisen, som udsendes over Grønlands radio, den telegrafiske nøgleavis, der daglig duplikeres i alle byer samt omkring en snes lokale ugeblade.

Radioavisen og nøgleavisen har hidtil været upolitiske og nyhedsmæssigt meget nøgterne. De to hovedblade, som er baseret på et stort offentligt tilskud, har også været politisk ufarvede, men man må se i øjnene, at i hvert fald ugepressen før eller senere vil blive præget af en bestemt opinion og gradvis, eftersom de politiske partier opstår, få en tydelig politisk tendens.

Man kan sige, at det stadig kniber med udbredelsen af bladene, især når det drejer sig om nordligt eller sydligt beliggende udsteder og bopladser, men med Den kongelige grønlandske Handel foreligger der den aftale, at de to hovedblade skal kunne købes i butikkerne. For bopladserne, der ikke har butikker, er det naturligvis stadig et problem at skaffe sig aktuelt læsestof, men netop her ville en effektiv radiospredning kunne gøre de små batterimodtagere til værdifulde nyheds- og kulturspredere. Forhåbentlig vil det blive sådan med tiden, at der i Grønland som i det egentlige Danmark ikke findes eet hjem uden bøger og blade. Først da må man kunne regne med at nå hele den grønlandske befolkning med oplysning og kultur.